

Curajul mamei mele

Autor: George Tabori

George Tabori, inițial Tàbori György (n. 1914, Budapesta – m. 2007, Berlin) rămâne unul din numele mari ale teatrului modern. A fost dramaturg, prozator, regizor, scenarist, actor, traducător. Cu un tată maghiar și o mamă austriacă, a crescut într-un mediu bilingv, beneficiind de o educație catolică, înainte ca, la 7 ani, părinții să-i destăinuie originea sa evreiască. De altfel, tatăl său avea să moară în 1944 la Auschwitz, iar mama era cât pe aci să-i împărtășească soarta. Povestea miraculoasă a salvării ei e relatată în *Curajul mamei mele*. Emigrat în Anglia, unde a dobândit cetățenia britanică, devine jurnalist. În timpul celui de-al Doilea Război Mondial, George Tabori e corespondent de front și membru al serviciilor de informații britanice.

A urmat perioada lui americană, în care a lucrat, printre alții, ca scenarist al lui Bertolt Brecht, Alfred Hitchcock, Joseph Losey. A lucrat cu Lee Strasberg la Actors' Studio, a tradus Brecht și Frisch, a-nceput să regizeze, a fondat o trupă de teatru independent. În 1968 s-a-ntors în Europa, unde a devenit celebru atât ca dramaturg cât și ca regizor. A montat la Viena, la Burgtheater, apoi, din 1999, la Berliner Ensemble. A scris peste 20 de piese de teatru, câteva romane, numeroase scenarii de film, piese radiofonice, eseuri, amintiri, a montat zeci de spectacole pe multe dintre scenele importante ale Europei, piesele sale fiind traduse și montate pe toate continentele. A primit cele mai prestigioase premii, medalii și distincții, printre care *British Academy Film Award* (1955), *Deutscher Kritikerpreis* (Premiul German al Criticii, 1976), *Prix Italia* (1978), *Crucea de Merit a Ordinului de Merit al RFG* (1981), *Premiul Georg Büchner* (1992), *Medalia Goethe* (1990), *Premiul Faust pentru întreaga operă* (2006).

Sinopsis

Genul: Dramă, comedie

Distribuția: 2 f, 10 b.

Personajul Fiul începe să relateze o întâmplare petrecută în 1944 și având-o ca eroină pe mama sa. Uneori, aceasta intervine ea însăși în relatare, corectând detalii, nuanțând, fărcând precizări. Alteori apar, asemenea unor inserturi

cinematografice, și alte personaje despre care este vorba în poveste, jucând / ilustrând un moment sau altul.

Jucătoare împătimită de rummy, Mama ignoră pericolul, iminent pentru orice evreu în Budapesta anului 1944, de a fi arestată pe stradă și trimisă într-unul din lagărele naziste de exterminare. Iar lucrul acesta chiar se întâmplă. Ca de atâtea ori în piesele lui Tabori, scenele care, în principiu, ar trebui să fie dramatice peste măsură, se derulează cu un umor absolut irezistibil. Astfel, polițiștii care o arestează pe Mama, sunt doi moși chemați de la pensie și nu mai reușesc să se urce în tramvaiul în care au împins-o pe femeia pe care au arestat-o. (Erau prea neînsemnați ca să primească mașină de poliție.) Aceasta ar putea fugi fără probleme, mai ales că beneficiază de complicitatea controloarei de bilete. Dar, pe Mamă, aventura pe care ar presupune-o o astfel de acțiune o descurajează mai mult decât perspectiva arestării, așa că-i va ajuta pe polițiști și-i va lăsa să o prindă din nou. Și să o ducă la gară, unde e preluată de naziștii care coordonează un nou transport spre Auschwitz.

Descrierea călătoriei în vagonul pentru vite și înduioșătoarea aventură erotică a mamei – cea dintâi istorie extraconjugală din viața ei! – sunt relatate în continuare cu un amestec de finețe psihologică, simț al detaliului relevant și un haz nebun. Însă povestea va culmina cu coborârea în halta intermediară de la frontieră și confruntarea cu ofițerul german care-i va hotărî soarta într-un mod pe cât de surprinzător, de halucinant, pe atât de credibil prin finețea și forța detaliilor. Iar curajul mamei lui Tabori, care nu s-a manifestat prin fugă, se va manifesta tocmai în această confruntare de care depinde, la propriu, viața ei.

Comentariul lui Scora

Titlul este o aluzie jucăușă la celebra piesă a lui Brecht și este, la rândul său, pe deplin justificat de acțiunea dramatică, de fondul poveștii. Senzațională în sine prin succesiunea de momente dramatice și coincidențe hotărâtoare, piesa se distinge mai ales prin umorul pe care-l iradiază niște întâmplări și acțiuni tragice în fond. Construcția e una mai degrabă epică (inclusiv în sens brechtian), cu rezolvări inspirate de tehnica cinematografică și cu personaje extrem de ofertante pentru actori.

Detalii tehnice

Premiera germană a avut loc în 1979 la Münchener Kammerspiele, cu Hanna Schygulla (actrița fetiș a lui Fassbinder, care a și lansat-o) în rolul titular. În 1995, a ieșit și versiunea cinematografică, în regia lui Michael Verhoeven.

Premiera românească a fost produsă în 2017 de Fundația Tarbut și Centrul Cultural Sighetu Marmăției, regia: Jennifer Herszman Căpraru.

Drepturile de reprezentare: **Kiepenheuer**: Gustav Kiepenheuer Bühnenvertriebs-GmbH, Schweinfurthstrasse 60, 14195 Berlin, info@kiepenheuer-medien.de

Drepturile asupra versiunii românești: Victor Scoradeț, vicmarsco@yahoo.de.

Mostră text

FIUL Tramvaiul era plin ochi și nimeni n-a coborât. Polițiștii, nehotărâți, neștiind cum să facă să pară discreți și totodată energici, se holbau la taxatoarea care stătea rezemată alene în ușă. „Un pas înapoi!”, spuse Klapka, nu foarte tare. „Înapoi unde?”, întrebă taxatoarea și nu se clinti din loc, până când mama nu-și ridică spre ea cei doi ochi de un albastru fără asemănare. După care taxatoarea îi împinse pe călători cu șoldurile, înghesuindu-i și mai mult, până când se făcu un gol, și o ajută pe mama mea să urce pe scară. Ea se îndesă în mulțimea de oameni înghesuiți unul într-altul ca într-o groapă comună verticală. Klapka, chinuindu-se să respire, începu să-și dea seama că nu miroase a bine. Iglódi, care nu uitase niciodată bătaia de joc a colegilor săi, luă hotărârea să ignore toate dispozițiile de a se comporta discret, scotoci prin buzunare și scoase niște cătușe, semnul său de identificare, cum s-ar zice, apoi spuse „Poliția de stat!”, dar taxatoarea sunase deja plecarea din clopoțel și tramvaiul se puse în mișcare. Iglódi zăngăni din cătușe, puse un picior pe scară și se izbi de un stâlp de iluminat; Klapka, în timp ce alerga după tramvai, își întinse bastonul cu mânerul înainte, mama mea, care nu reușea niciodată să-i refuze cuiva o mână de ajutor, apucă bastonul, tramvaiul prindea viteză; Pălăria lui Klapka își luă zborul, el dădu drumul la baston și strigă în urma ei, gâfâind astmatic, ca un amant bătrân:

POLIȚISTUL 1: Așteptați în stația următoare!

FIUL Cu bastonul polițistului în mână, mama mea se întoarse spre oamenii din jur, căutând un sfat. Aceia stăteau țepeți, indiferenți, perfizi, își întorceau privirile, se holbau în podea sau priveau prin ea ca și când era

din sticlă; cuvintele „Poliția de stat” făcuseră din ea o leproasă. Ce-i drept, nimeni n-a încercat s-o arunce din tramvai, dar ea devenise dintr-odată murdară, mai rău, invizibilă. Doar taxatoarea s-a urnit, i-a întins un bilet și i-a spus alene: „Hüvösvölgy”, așa se numea ultima stație, și mama mea și-a dat seama că tocmai i se înmânase o invitație gratuită la evadare: În loc să-și aștepte la prima stație urmăritorii împovărați de ani, rămânea să hotărască ea însăși dacă să meargă mai departe și să se dea la fund. Dar cum să te dai la fund, la vârsta de șaiszeci de ani, când ești o doamnă într-o rochie neagră bună, cu o plărie neagră bună, cu flori de ceară pe bor, și unde? Pe dealuri? Sub un pod? La sora ei, unde ar fi fost găsită repede și ar fi tras după ea și mai mulți oameni nevinovați? O mare parte din familie era deja împrăștiată în cele patru vânturi sau deportată; unii, ca verișoara ei Clara și copilul ei diabetic, se dizolvaseră deja în fum deasupra Poloniei. Mama mea renunțase să-și mai abordeze prietenii arieni pentru a le cere ajutorul; de când cu arestarea soțului, în ochii ei, aceștia încetaseră să-i mai fie prieteni, își pierduseră curățenia, erau complici la acea faptă cumplită petrecută în dimineața aia de marți, când soțului ei îi fusese răsucit brațul la spate – ochelarii cu rame de aur îi atârnavă după o ureche –, el fusese dus afară din camera în care mă născusem eu și îmbrâncit pe scări în jos. „Să nu-ți faci griji”, atât spusese el, o observație în egală măsură eroică și nebunească.

MAMA Nu asta a spus el atunci.

FIUL Corectează-mă, dacă zic ceva greșit.

MAMA A mai spus și (*o exclamare lungă*) „Elsa – a – a – – –!”

FIUL Elsa – a – a – –?

MAMA Nu. Ca un copil.

Pauză.

FIUL Penibil, nu?

MAMA Pentru mine nu.

FIUL Taxatoarea fluiera un cântec la modă, în timp ce-și croia drum printre trupuri.

Se aude taxatoarea fluierând o melodie.

Mama mea stătea locului, cu biletul într-o mână, cu bastonul în cealaltă, parcă paralizată de ceea ce soțul ei ar fi numit incompetența binelui. Trebuia să facă față unei aventuri care ar fi cerut viclenie și putere, dar mama mea nu avusese încă niciodată o aventură, abstracție făcând de aceea cu „cavalerul ei de aur”, cum îl numea ea pe locotenentul de

cavalerie care, cu ani înainte ca ea să se căsătorească, după un dans, o sărutase pe pleoapă.

MAMA Și pe gură.

FIUL Oo.

MAMA Pe gura deschisă.

FIUL Toată viața ei, încă de copilă, ea fusese o mamă – vai, da, în ce aură de sfințenie îi învăluie copiii pe părinții lor! –, care avea grijă ca în casă să fie cald, cafeaua să fie tare, friptura fragedă, băieții să fie îmbrăcați frumos, dar abilitățile astea aveau prea puțină valoare aici, unde ea ar fi trebuit să fie un Lenin sau și mai bine să fie idolul ei, Douglas Fairbanks, cel care, în rolul „Hoțului din Bagdad”, era în stare să zboare de pe un acoperiș pe altul și să se dueleze cu o hoardă-ntreagă de tâlhari. Și astfel, la stația următoarea, ea le-a spus celorlalți călători care priveau tâmp înaintea lor „Pe curând” și a coborât, pentru ca, lângă ceas, locul de întâlnire al cuplurilor de îndrăgostiți, să-i aștepte pe polițiști. Aceștia au venit cu tramvaiul următor, convinși că ea dispăruse. „A fost foarte inteligent din partea dumneavoastră”, a spus Klapka și i-a pus cătușele. „Spuneți-mi”, a întrebat mama mea – atenția de care aveau parte stând în dreptul ceasului îi era penibilă – „unde mă duceți de fapt?”

POLIȚISTUL 1 La Auschwitz.

MAMA Unde?

POLIȚISTUL 2 *face o glumă* La brutăria evreiască.

MAMA Oo.